

*Авдєєва Г. К.
к.ю.н., старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник НДІ
вивчення проблем злочинності ім. акад.
В. В. Сташиса НАПрН України*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Людська цивілізація багато разів страждала від вірусних і бактеріальних захворювань, які широко поширювались і спричиняли пандемії і масові смерті. Такими прикладами є: епідемія тифу в Афінах в 490 р. до н.е.; епідемія чуми Кипріяна у Римській імперії (249–262 р.р. н.е.); пандемія чуми Юстиніана у Східній Римській імперії (541–543 р.р. н. е.); друга пандемія чуми «чорна смерть», яка вбила третину населення Європи (1347–1353 р.р.); 2 пандемії грипу 1510 р. та 1557 р.; третя пандемія чуми, яка тривала від 1894 по 1921 р.р. та призвела до смерті близько 20 млн людей у світі; 7 пандемій холери (XIX–XX ст. ст.). Протягом XII–XIX ст.ст. у світі виникали численні пандемії грипу. Найбільшою за кількістю смертей була пандемія іспанського грипу, яка протягом 1918–1919 р.р. призвела до смерті від 20 до 50 млн людей у світі. Всі ці епідемії і пандемії призводили до політичних та економічних змін, викликали потужні стреси та негативно впливали на психічне здоров'я людей.

Ще під час пандемії іспанського грипу більше 100 років тому вчені звернули увагу на те, що вірусні інфекції впливають на психічне здоров'я людини і часто викликають психічні розлади. При подальших дослідженнях було встановлено, що поєднання системної інфекції та стресу стимулює розвиток психічних патологій, які ускладнюють перебіг пандемії [1, с. 2].

У березні 2020 р. Всесвітня організація охорони здоров'я оголосила про початок пандемії коронавірусної хвороби (COVID-19). На 1 жовтня 2021 р. у світі захворіло на COVID-19 близько 250 млн. осіб, а померло внаслідок цієї хвороби близько 5 млн. Через це пандемія хвороби COVID-19 спричинила у людства потужний тривалий емоційний стрес, до якого призвели й різкі зміни у повсякденному житті всіх верств населення, включаючи соціальну ізоляцію.

На думку італійських вчених вірус COVID-19 може викликати пошкодження стовбура та інших структур мозку, а надмірний психологічний стрес посилює такий вплив та викликає депресію, психози, аутизм, зловживання наркотиками, порушення сну та епілепсію. Проведене ними дослідження нервово-психічних наслідків SARS-COV-1 у 40 % пацієнтів показало виникнення посттравматичного стресового розладу, у 36,4 % – депресії та захворювання на тривожні розлади. Особливо вразливими є особи похилого віку. [2, с. 4].

Через систематичну появу у свідомості людини тяжких спогадів, не завжди після завершення стресової ситуації психічне здоров'я людини повністю відновлюється, а посттравматичний стресовий розлад, який зазвичай супроводжується депресією, тривогою, наркоманією та високим рівнем самогубств, перетворюється у тяжку психологічну травму [3, с. 50].

Вчені США під час онлайн-опитування осіб, які перебували на самоізоляції вдома, встановили наявність у більшості з них симптомів депресії, тривожності, нав'язливих думок, безсоння та гострого стресу [4, с. 1]. За результатами аналізу електронних медичних карт більше 230 тис. пацієнтів, які перехворіли коронавірусною хворобою, встановлена наявність неврологічних та психіатричних захворювань у 33,62 % осіб, які не перебували на стаціонарному лікуванні, з них 12,84 % пацієнтів отримали такий діагноз вперше. Серед пацієнтів, які перебували в лікарні, такі діагнози мали 46,42 %, а вперше їх отримали – 25,79 % [5, с. 420].

Китайські вчені під час опитування близько 15 тис. студентів коледжів середнім віком 20,5 років встановили, що внаслідок стресу і негативних емоцій, пов'язаних з пандемією COVID-19, більшість з них отримали депресивний стан. При цьому з'ясувалося, що депресивні симптоми та стресові реакції частіше зустрічаються у дівчат, ніж у хлопців [6, с. 37].

Генеральний директор Всесвітньої організації охорони здоров'я Тедрос Адхан Гебреїсус зазначає, що масова емоційна травма через пандемію COVID-19 перевищує масову травму, яка виникла внаслідок Другої світової війни. Вона є довготривалою та охоплює майже весь світ [7].

В таких умовах в усіх країнах світу на державному рівні потрібно створювати програми підтримки психічного здоров'я, які включатимуть удосконалення протоколів лікування коронавірусної хвороби з урахуванням зміцнення психічного здоров'я пацієнтів та створення служб психічного здоров'я населення.

Список використаних джерел:

1. Steardo L., Steardo L., Verkhratsky A. Psychiatric face of COVID-19. *Transl Psychiatry*. 2020. №261. P.1–12.
2. Luca Steardo Jr, Luca Steardo, Alexei Verkhratsky. Psychiatric face of COVID-19. Steardo Jr, et al. *Translational Psychiatry*. 2020. №261. P. 1–12.
3. Kapfhammer HP, Rothenhäusler HB, Krauseneck T, Stoll C, Schelling G. Posttraumatic stress disorder and health-related quality of life in long-term survivors of acute respiratory distress syndrome. *Am J Psychiatry*. 2004. №161(1). P.45–52.
4. William D. S. Killgore, Sara A. Cloonan, Emily C. Taylor, Matthew C. Allbright, Natalie S. Dailey. Trends in suicidal ideation over the first three months of COVID-19 lockdowns. *Psychiatry Research*. University of Arizona College of Medicine, United States. 2020. №293. P. 1–4.
5. Taquet M., Geddes JR., Husain M., Luciano S., Harrison PJ. 6-month neurological and psychiatric outcomes in 236 379 survivors of COVID-19: a retrospective cohort study using electronic health records. *Lancet Psychiatry*. 2021. 8. P. 416–427.
6. Li X., Lv Q., Tang W., Deng W., Zhao L., Meng Y., Guo W., Li T. Psychological stresses among Chinese university students during the COVID-19 epidemic: The effect of early life adversity on emotional distress. *J Affect Disord*. 2021 №282. P.33–38.
7. WHO warns of «mass trauma» caused by COVID-19 pandemic. *Xinhua*. 2021-03-06. URL: http://www.xinhuanet.com/english/2021-03/06/c_139788304.htm.